

Page 303

МИХАИЛ М. ОБРЕНОВИЋ III.

по милости Божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ
ДРЖАВНИ САВЕТ РЕШИО, И ДА СМО МИ ОДОВРИЛИ И
ОДОВРАВАМО :

ЗАКОН.

О решавању спорова за накнаду штете проузроковане у војеним материјалима где није случај злоупотребења.

§. 1. За све штете у војеним материјалима, које излазе из кварења у изради од дотични раденика или мајстора, или из рђавог чувања или руковања, слабог надзора, небрежења или неиспуњавања правила од дотичног рачунополагатеља, руковатеља, надзорни старешина или наредбодавца, као и за све штете у војеним материјалима учињене лицем које има службу или одређену дужност при војсци, — надлежне су следеће власти да решавају спорове о накнади.

а. Штете у вредности до 60. гроша чар. извиђавају и решавају, ко ће да плати накнаду: у стојећој војсци баталиони, батериски, и ескадрони командири, полубаталиони, и четни командири, кад су одвојени од баталиона и кад одељења њихова за себе дејствују, началници одељења, управитељи страгарски барутана и радилишта, гарнизонери над подчињеним персоналом и у војеним болницама и т. д. у народњој војсци, где неби било нарочити стручни командира, решава ће о оваким штетама сресва полицајна власт.

б. Кад је онај који решава узроковатељ штете, онда је непосредна већа његова власт или већи старешина надлежан за извиђење и решавање.

в. Штете у вредности преко 60 па до 3.000 гроша чаршиски, извиђава ће и решавати у опште судећа комисија, образована по §. 4. овог закона.

Но ма колика да је штета извиђа ону најпре старешина оне части војске у којој се штета догодила, па решава питање о накнади ако је надлежан, или доставља даље старешини надлежном за решавање или образовање судеће комисије.

Овим пак неремети се оно право, које је главној контроли по кругу рада дато устројством њеним од 27. Фебруара, 1862, године.

В № 247.
С № 198. (збор. ХХ. стр. 17.)

(замени од 1. Јунија 1867 год.)

§. 2. Власти које решавају спорове о накнади, решавају и питања о другим споредним трошковима који произилазе из ти спорова.

§. 3. Комисија за решавање накнаде саставиће се из три лица од војени старешина или грађански чиновника, или приватни лица, или мешовито (како је гди могућно и боље), са обзиром на стручно познавање предмета који су у спору и на знање закона. Најстарији од њи биће председник.

Кад који старешина оптужен буде за накнаду, председник по зајанију или чину биће старији или раван оптуженом.

§. 4. За деловођу одређива ће се аудитор, или један од државни чиновника, по могућству правослов.

Његова је дужност по свршеном извиђењу да поднесе, на основу закона, писмене разлоге о постојећој накнади, о доказима в једи оптужени или није за накнаду одговоран.

§. 5. Чланови комисије дају своја мњења, почињући од најмлађег и већина гласова решава.

§. 6. Против решења старешине (т. ј. кад спор о накнади непрелази вредност од 60 гроша чарш.) може се незадовољна страна жалити истом старешини за три дана, од кад јој се решење саобшти, иначе је оно коначно,

Овај старешина, који је ствар решио, достави ће поднету му жалбу непосредно вишој власти или већем старешини, који ће решење првог овог старешине, према даном случају и закону, оснажити или преиначити, и онако како он реши, извршно је. Ако решење уништи с примедбама да се изследовање допуни примедбе су за ону прву власт обвезне, и она изнова решава, према постојећем стању, питање о накнади.

§. 7. У споровима преко 60 гроша чаршиски комисија је надлежна да решава до вредности од 3.000 гроша чаршиски. Решења комисије председатељ исте доставља ће осуђеноме, који ако је тиме незадовољан, може се против тога жалити за петнајст дана, рачунећи од дана кад му је решење саопштено и има поднети жалбу председатељу исте комисије. Овај ће жалбу заједно са свима актима, на предмет односећима се, доставити касирајућој комисији, која ће се саставити за овакове спорове онако и из исто онолико лица, као и судећа комисија.

§. 8. Иста комисија нема судске но само касирајуће власти.

Она разматра жалбена побуђења и стање штете, па узима у претрес ова питања.

а. Јели судећа комисија по прописима овога закона образована.

б. Јели жалба на време поднета,

в. Постоји штета и колика, и јели сходно закону и прописима процењена.

г. Јели оптужено лице по закону и по дужности одговорно за накнаду.

д. Јели решење изречено сходно закону и постојећим прописима о дужностима.

Наћели да је све подпуно, одбацује жалбу и оснажава решење судеће комисије, иначе уништава решење и своје

примедбе саобштава судећој комисији, која је по њима дужна поступити, и питаће о накнади решиће изнова.

Кад касирајућа комисија по надлежности жалбу једном одбаци, нема места даљој жалби.

§. 9. Спорове у вредности преко 3.000 гр. чаршиски суде обични грађански судови. Како у првом степену, тако и у случају незадовољства и жалбе, апелациони и касациони грађански суд.

Овај §, заменут је од 1. Јунија исте године овако:

„Све спорове у вредности преко 3000 гроша чаршиски суди, као и досад главна контрола и онда иде даље по пропису у устројству њеном изложеном“.

Обште наређење.

§. 10. Војени министар прописа ће даља потребна правила за образовање судеће и касирајуће комисије.

Исто тако он ће прописати службена правила о чувању, надзиравању и руковању са војеним материјалима и о оправкама и израдама исти. А на основу постојећи закона подробно определи ће: које непосредно, посредно и за — једнички (један за другог) одговоран за све штете, које про излазе из неиспуњавања закона и службени правила прописани за војене материјале.

Препоручујемо Нашим министрима војени и унутрашњи дела и правде, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

У Београду. 30. Јануара 1867. године.

М. М. ОБРЕНОВИЋ. с. р.

(М. П.)

*Видијо и ставијо државни печат,
чувар државног печата.*

Министар правде:

Р. Лешјанин с. р.

*Министар војени
полковник*

М. П. Блазнавац с. р.

Министар унутрашњих дела

Н. Христић с. р.

Министар правде

Р. Лешјанин с. р.

ПРАВИЛА

О руковању чувању, надзору и добром обдржавању свију војени материјала.

На основу §. 10. закона од 3. Јануара тек. године који се односи на решавање спорова, за накнаду штете проузроковане у војеним материјалима, где није случај злоупотреблења, министар војени прописује службена правила: О чувању надзиравању и руковању са војеним материјама, о оправкама и израдама исти, а на основу постојећи већ закона опредељује, које непосредно, посредно и заједнички одговоран за све штете, које излазе из неиспуњавања закона и службени правила прописани за руковање војени материјала.

У в о д.

§. 1. Материјали војени деле се на две класе.

Првој класи принадлеже сви материјали и предмети, који се утрошавају у стању у ком су набављени, или се од њи разне ствари и предмети израђују, пре него што за употребу служити могу.

Другој класи припадају израђени предмети, као што су: орудија, библијотеке, кућни намештаји, инштрументи и т. д. т. ј. ствари служећи за дужа употреблења.

§. 2. Ови материјали или се смештају и чувају по слагалиштама, као што су (магацини разне врсте: болнице, радилишта, арсенали, разни заводи, шупе, штале најпосле стаје које постоје код поједини одељења (коморе или тако звани досада цајкаузи) или се дају појединим командама на службено трајуће употреблење, или на руке извесним лицама такође ради трајуће службене употребе или ради подмирења редовни потреба.

§. 3. Са материјалом у слагалиштама рукује одговорно лице које се зове рачунополагатељ. Рачунопо-

тељ је и сваки онај, коме се што преда од материјала ради службене обште употребе или на целъ издржавања или подмиривања свакидашњи или поврени потреба по једини команда.

Рачунополагатељ је у најтешњем смислу и онај коме се што од материјала на лично службено употреблење изда.

Глава прва.

О материјалима прве класе.

А. О дужностима руковатеља као рачунополагатеља, чувара надзорника наредбодавца, и одговорности за штету и квар.

§. 4. Рачунополагатељ несме никога без дозволења надлежног старешине, са стањем ратни слагалишта, магацина, арсенала и у обште ратни завода да упознава. Који би противно овоме поступио, подлежи одговору као кривац и казниће се за неверну или непоуздану службу, вако кад овим веће зло или кривицу учини, по казнителним законима.

§. 5. Одговорност рачунополагатеља и чувара над повереним му материјалом не престаје дотле, док се исти материјал налази на руковању, чувању или службеној употреби, дотичног лица. Зато власт коју надлежне предпостављене старешине по прописима упражњавају над руковатељима и чуварима, неослобођава ове од њиове одговорности. Руковатељи уобште дужни су да јестива, оружје, муницију, одело, војнички прибор и сав материјал на руковању, чувању, обдржавају у постојећој каквоћи количини и доброти. Сваку штету или квар, што излази из неиспуњавања ове дужности, назнађаваће рукујуће лице као непосредни узроковатељ.

§. 6. Рачунополагатељу лежи у дужности да не-

прими она јестива, ствари и предмете, за које би налазијо да неодговарају прописима, уговорима и мустрадама.

§. 7. Рачунополагатељ, који какви материјал по дужности прима, дужан је уверавати се о количини и каквоћи по §. 27. ови правила.

§. 8. Сваки недостатак и неисправност као и сваки квар и промену у каквоћи, дужан је прималац одма после оковчаног примања предпостављеној власти јавити и ако су штете такве које треба извидити и проценити. захтеваће вештачки преглед (види главу пету).

Доцнији изговор, да оно што је примљено, није било подпуно и по каквоћи исправно, неправда примаоца и сва штета пада на његов терет.

§. 9. И примаоц и предавалац дужности, или материјала, одговарају заједно ако један и други нису испунили прописе о предаји и примању, па се по списковима, инвентарима и другим документима не би доказивало, које управо одговоран.

Лице које рукује материјалом у разним зградама, дужно је да зданије, зграду у чистоћи и поредку одржава, да о рђавом, стању и влаги што би материјалу квар или штету причињавало, одма јави дотичној власти и захтева оправку или други смештај.

Ако то не учини него би матаријал био искварен влагом прокишњавањем или рушењем, које се могло предвидити, одговора за накнаду као непосредни узроковатељ,

§. 10. Надзорну дужност имају старешине, које администрирају трупом, појединим одељењама заводима и т. д. као што су батериски, четни, ескадрони командири, управитељи разни завода и радилишта, шефови канцеларија и одељења, старешине занатлиски и други школа, командири одвојени одељења, заповедници на стражама и тиме подобна.

§. 11. Овај старешина држи исправност у спреми која треба да је у свако доба готова и исправна онако како правила службе налажу. Његова је дужност да

одма примети и истражи сваку штету, за коју дозна или сам или преко подчињени органа.

За сваку штету, која би се приписала неиспуњавању дужности, слабом надзору и небрежењу одговора непосредно, ако се прави узроковатељ незна, а ако је уваћен и зна се, одговарају заједно у колико се надзорнику неуредност, слаб надзор и небрежење може да припише, па се од правог узроковатеља, не би имала одкуда штета да измири.

Непосредно одговара свагда, кад се од рукујућег лица при преводу, смени или одпусту непримети и неистражи и неизврши исправна предаја свију ствари.

§. 12. Надзорни је старешина и сваки онај који какову заповест има да изврши односно исправне предаје по прописима ови правила, па ако је по пропису неизврши, одговара непосредно за сваку штету која отуд излази.

§. 13. За материјал који је на службеном употребљењу више лица, ако нарочити чувар није означен него су сви чувари онда они одговарају заједно, а ако је чувар означен онда одговара овај сам.

Чувар је онај који буде означен и постави се да чува ствари своји другога или собара, по шталама и т. д. па се докаже да је под његовим чувањем штета учињена.

Тада ће овај чувар одговорити за накнаду, ако се прави узроковатељ незна или ненаће, а ако се наће, одговараће заједно у колико и овај буде крив да није точан био у дужности а прави узроковатељ nebude у стању да штету накнади.

§. 14. Они, који какав материјал по дужности или погодби израђују или прерађују, па у повереном материјалу штету учине или немогу ствари како ваља вратити, одговарају непосредно за накнаду а у колико је овај посао поверен незнамцу, у толико одговара и онај који је израду по веријо.

§. 15. Наредбодавци који располажу војеним материјалом, дужни су таква наређења давати, која се слажу са употребом материјала и чувањем.

Ако би материјал био употребљен на оно на што није по својствама одређен или би се учинило расположење противно прописима или примање и предавање наредило начином који неодговара прописима, па отуда изађу штете или квар, онда наредбодавац непосредно одговара за накнаду.

§. 16. При експедирању ствари ма какви, оне треба да су врло добре, но ако се при примању увиди да су искварене, зато је одговаран онај који ствари шиље (ако је квар изишао под његовим руковањем чувањем или надзиравањем).

§. 17. Материјал који се шиље, мора бити по својствама и каквоћи онакав на какав списак гласи, а по количини онолико за колико се каже да се шиље.

§. 18. Власт била војена или грађанска која ствари шиље, дужна је сачинити три равногласна списка од шиљући се ствари, од који један задржава да зна шта је послано, а два да иду уз транспорт. Од ови један остаје код примаоца, а други он првом поштом повраћа пошиљатељу.

Примаоцац, кад ствари дођу према списковима, прегледаће јели све, подпуно и исправно, у присуству онога који је ствари донео као и сведока по §. 21. ови правила.

Затим исплатиће заслугу ако исплаћена није и списак којим се ствари спроводе завешће и чувати.

На оба списка т. ј. и на оном који задржава при себи као оригинал као и на ономе који повраћа пошиљатељу ствари, записаће и подписати се овако: „све ствари по овом списку примијо, у инвентар или ту и ту књигу под бројем тим и тим завео и толико спроводитељу Н. Н. исплатијо“ Н. Н.

Списак повратни враћаће се пошиљатељу у место досадањи признавица и то просто у завоју.

§. 19. Како пошиљатељ тако и онај примаоцац за даље одправљаће подписаће сва три списка.

Преко колико руку ствари пређу свакоће се дотично лице на спров — одном списку подписати. Ако је

материјал у сандуцима, завијутцима, дењковима и т. д. печатима и везама па се шиље са примедбом на спроводном списку, да се доместа по броју количини каквоћи и мери непрегледају, онда онај преко чији руку тај материјал предази подписаће спроводни списак овако „пређе преко моји руву толико и толико сандука, буради, дењкова, пакета, полуга и т. д. под исправним и сигурним везама печатима затворима и т. д.

§. 20. Прималац транспорта постаје одговоран за транспорт од времена кад га прима; па докле га другоме непреда.

Ако би се што неисправно приметило ставиће се на списку и ову приметбу подписаће како онај који ствари предаје тако и онај који прима.

Ако се у путу каква штета и повреда печата, веза и т. д. догоди то ће се сведоцима или најближом подицајним власћу на спроводном списку или особеном акту потврђивати.

§. 21. Кад материјал на место дође гди се на број и меру коначно прима, примаће ће се извршити у присуству два сведока, који се на ту цел од старешине надлежатељства, командира или гарнизонера за дуже време одреде.

Сведоци ови казаће: „све је тако како прималац (односно на количину, број меру и исправност) каже.“

Ова сведочба доказ је противу оног од кога материјал као неисправан долази и њега терети.

§. 22. Неће штету ма у ком материјалу рукујуће лице накнађавати у сљедујућим случајевима:

а., Кад се крађа или отимање изврши, оружаном руком или обијањем зграда.

б., Кад чувар побегне и ствари однесе.

в., Кад непријатељ ствари отме или се због опасности и приближавања непријатељског напусте.

г., Кад се пожар догоди који није кривцом рачунополагатеља или руковатеља произишао, и то се доказе:

д., Због наводења и поплаве.

е., Кад се зданија сама по себи сруше или штета догоди на путу и води, која се није могла одклонити са располагајућом снагом и средствима.

ж.. Због марвене заразе и у обште у свима штетама које постају службеним употребљењем или узроцима и својствама унутрашњим или случајима који се по грађанском закону коме у кривицу уписати неможе.

§. 23. Да би се рачунополагатељ или руковатељ ослободио од плаћања по наведеним узроцима, дужан је доказати да они постоје.

А да би дотичне власти знале, кад когод, у колико и зашта за штету одговара изведени су сљедујући §. §. из грађанског законика :

§. 800. Ко другоме, штету каквоу учини, било то на имању туђем или правама и личности; онај мора ту накнадити.

Од наплате учињене штете само се ко онда ослободити може, ако докаже да штета није његовом кривицом, но се случајно догодило, а

§. 802. Који је јавно као мајстор какав или вештак познат, или се за таковог издаје, како се посла прими, мора за сваку причињену штету добар стајати. Но ако је онај који је посао таковоме поверио, знао или лако о његовој неспособности уверити се могао, пак му је опет посао предао, онда и његове кривице или бар небрежења има.

§. 803. Вештаци, од који би се за награду совет искао у послу, који у њихов круг спада, па би такви дали да би на штету служио, одговара ће и за рђав совет.

§. 804. Ако није кривица једног него више њи, онда су дужни сви за једнога штету накнадити. А они међусобом нек се равњају и по мери кривице исправљају колико на кога да спадне.

§. 807. Ако човек, штету учинивши није при свести био неће одговарати за штету. Но ако је сам себе вољно у то стање поставио, хоће одговарати, као даје и при звести био кад је учинио.

§. 808. За случај није нико дужан одговарати. Али ако је ко крив, што се случај догодијо, или није набљудавао закон, који је за одклонење случајног општећења прописан; или се без нужде у туђ посао мешао то такви и за случај који се иначе догодијо неби, одговарати мора.

§. 809. Ако би се ко у нужди у чији посао умешао, па штету одвратијо неби, то му се приписати неможе; осим ако није с тим другоме на сметњи бијо, који би штету одвратијо. Али се у овом случају и полза, коју је причинијо у призрење и рачун узима.

§. 810. За туђа дела нико није дужан одговарати. Али ако би ко какова лица у служби држао, која као су скитнице, неваљалци и злочинци познати, и који никакове исправе за себе немају: онда он за сву штету, коју би ови учинили, одговарати мора.

§. 811. Тако исто и онај који би за особите послове са знањем неспособна лица узео, и с тим другоме штету нанео, одговараће за штету.

§. 815. Ударили животиња каква на човека или на добро чије, те штету нанесе, онда је онај под одговором који је такову животињу патерао, или надражио или сачувати пренебрегао.

§. 816. Који животињу у штети нађе, може је силом одбити, или истерати или уватити и изагнати. Убити нема власти, осим ако није у случају нужне одбране.

§. 817. Уваћена у штети животиња остаје у залози за накнаду, коју је дужан онај чија је животиња, за осам дана учинити. Ако се непоравњају дужни су ствари суду јавити. Оштећен није дужан животињу из залогe пре издати док му се или накнада неучини, или сигурност довољна непостави.

§. 818. Да се штета накнади треба све у првашње стање да се постави. Ако то бити неможе онда ваља да се штета прецени, па по предени вредност наплати.

§. 819. Ко штету какову другоме нанесе са злом намером или из крајњег небрежења, онај ће не само штету

учињену накнадити, него ће и добитак због тога изгубљени платити морати.

§. 824. Нико нека немисли да се с тим, што би штету проузроковану платијо, ослобођава од уговора. Он поред наплате штете мора и уговор испунити, осим ако је нарочито другчије уговорено.

§. 825. Ова дужност накнаде штете или изгубљенога добитка везана је за имаће оштетитеља, и зато прелази и на насљеднике његове, који ће из наслеђенога имања наплату учинити морати.

В. О промени рачунополагатеља.

§. 25. Кад који рачунополагатељ своју дужност предаје, то увек бива по инвентару у присуству два лица, која на то буду одређена од старешине који предавање дужности наређује. На инвентарима подписује се како онај који ствари предаје тако и онај који ји прима. А осим тога подписује се и онај који при том предавању присуствује. На случај болести, рачунополагатељ бира себи заступника за време, но ако рачунополагатељ неби имао таково лице, коме би поверење дати могао, да га заступи или га не би хтео изабрати и определити, и у том случају надлежна власт наређује комисију из три лица да рачунополагатељ за време заступе. На случај смрти рачунополагатеља присуствоваће при предаји материјала његови најближи сродници или одређена влашћу два сведока и ови ће се на акту предаје подписати.

§. 26. При примању служиће за основ књиге и инвентаря што се тиче количине и броја а за каквоћу постојеће стање материјала и оно које се захтева.

Ако се материјал неслаже по количини броју или мери са књигама и по каквоћи са стањем какво треба даје, — предаја и примање може се извршити по приметбама које обе стране признаду и подпишу, а ако се не слажу захтеваће вештачки преглед, као што §. 8. ови правила налаже.

Приметбе које обе стране даду и подпишу, служе

за доказ и оправдање једне стране противу друге. Но примадац ако за време од 15 дана не јави све неисправности а штета постоји, остаје са предаваоцем заједно одговоран и за оне неисправности које је предавалац приметбама признао, у колико би крив био што ова штета због нејављања није у своје време обезбеђена.

§. 27. Ни у ком случају предавање неможе другче бити него на број и меру по природи предмета. Ако примадац што прими а не измери или не преброји, за све што би у овоме после показало се неисправно, он одговара сам.

§. 28. Кад рачунополагатељ осуствује предложиће писмено једнога чиновника који се у овом послу разуме да га заступа и овај врши ће дужност на одговорност одсуствујућег.

§. 29. У сваком случају онај, који предаје дужност може за себе пуномоћника наредити; но онај који прима нема на то права.

В. О примању и издавању материјала и документирању исти.

§. 30. Свако примање материјала долази на терет ономе кој га прима; а свако издавање долази на олакшицу ономе који га издаје.

§. 31. Свако примање и издавање материјала мора бити оправдано или са документима или надлежно задужено и одужено у књигама,

§. 32. Сва примања материјала јестива и ствари у обште које се купе, трампе или уступе и т. д. морају бити оправдана са документима. Ово су: или спроводни списци транспорта или протоколарна известија комисије која је ствари прегледала и примала или званични акт садржавајући налог да рачуноводитељ ствари прими. Никаква јестива, материјал и у обште ствари немогу бити у смештиште примљене без нарочитог писменог налога који се сматра као документ за примање. Ове налоге издавање лице које на то буде одређено. Оно ће водити књигу

о свима документима по којима се ствари у магацин примају. Ови документи су: или спроводни списци транспорта, или известија комисије која је ствари прегледала и нашла да су добре за примање или иначе писмени налози тог лица које оно издаје на основу какове конте или ма каквог другог документа или акта. На свима документима налозима за примање материјала, ово лице ставља ће нумеру свог протокола написавши „рачунополагатељ Н. Н. да по овоме документу материјале прима.“

Ако то лице издаје од своје стране документ за примање на основу другог акта кој неможе доћи за документ материјални, онда ће оно изложити у томе документу шта имено има да прими рачунополагатељ и каква је цена предмета.

Рачунополагатељ пошто ствари прими, издаваће том лицу документ, да је материјал примио, позивајући се на дан и нумеру налога и ставља ће на квитама лист и број књиге, у коју је материјале завео. Ове књиге спроводиће се сваки три месеца министру војеном одвојено од рачуна на основу кои ће се тромесечни рачуни, контролисати при министарству војеном.

Ни један рачун неће се смети исплатити при каси, докле се лице које налоге за примање материјала издаје, тај рачун неподпише, да су по њему набављени материјали или ствари ставивши у рачуну лист и број књиге у коју су материјали заведени из добивени од рачуноводитеља квита.

§. 33. Издавање јестива и утрошак војени материјала, чини ће се по прописаним правилама, ако се оправда са документима, за које су прописана правила у дотичној струци. Гди нема правила за издатке они се неће ни чинити без нарочитог наређења министарског.

§. 34. Ако губитци или штете спадају на терет пошиљатеља, — прималац ствари оно ће само у своје књиге завести шта је примио, а пошиљатељ у својим књигама само ће с онолико одужити коликоје примаоц примио. Но ако губитци или штете спадају на терет онога, кој

транспорт спроводи, у том случају одужиће се пошиља-тељ с целом послатом сумом ствари и у примечању књиге завешће, онај број ствари кои су узроком примаоца транс-порта упропашћене или оштећене.

§. 35. Ствари које су са свим неупотребителне по-стале; а продати се немогу, отури ће се и у надлежној књиги расхода ће се; но ово ће бити на основу извес-тија комисије коју министер овога ради буде одредио.

Г. О Прегледима и инвентарима.

§. 36. Ако је могуће, или ако је потребно, сваке го-дине приступа се комисионом прегледу и инвентирању свију материјала ствари и предмета постојећи у слагали-штама, арсеналима, и заведенијама војеним. Инвентар кој се сачини за стање постојеће, образује први део рачуна за идућу годину. Тај исти инвентар показује и новчану вредност материјала у слагалишту постојећем.

Преглед овај због зиме чиниће се са почетком Маја месеца а гди зима несмеће са почетком Новембра и у свако време кад дотична власт потребно нађе.

§. 37. Материјали и ствари на путу ради транспорти-рања наодећи се за које онај рачунополагатељ кој је експедирао није ослобођен своје одговорности у времену кад се преглед чини, обашка се записују на дно ин-вентара за онолике количине колике су у спроводном списку назначене. Нарочито у инвентару забележити треба налоге по којима је што експедирано и на кога су екпе-диране.

§. 38. Материјали кои су у раду а јошт нису довр-шени заводе се у инвентар по њивој првобитној при-роди у оним количнама у којима су за израђење издате. Ови се материјали имају за себе уписивати под насловом материјали на изради или претварању.

§. 39. Осим прегледа и инвентирања редовног, ми-нистер војењи по потреби наређује прегледе и инвен-тирања изванредна.

§. 40. Пре него што приступи прегледу, комисија закључава т. ј. затвара књиге рачуноводитеља тако; да може сравнити стање слагалишта по књигама са дјелствителним стањем његовим.

§. 41. Ако се наоди у слагалишту више материјала него што је у књигама заведено, рачунополагатељ је дужан, изјаснити се одкуда је тај вишак, кои се узима у примање до даљег наређења министерског.

§. 42. Ако напротив наоди се у слагалишту мање него што у књигама уписано, комисија ће јавити дотичној власти у колико и како рачунополагатељ одговара т. ј. да ли као оштетитељ без кривице или са кривицом.

Глава друга.

О контроли.

§. 43. Руковање сваког рачунополагатеља подвргнуто је под три контроле постепене:

а., Контроли првостепеној или мјестној.

б., Контроли другостепеној или средоточној т. ј. при министарству.

в., Контроли трећестепеној или спољашњој т. ј. главној.

§. 44. Мјестна се контрола упражњава непрестаним начином и на лицу места чрез контролоре официре или званичнике које министар на ту цјел нарочито одређује. Све књиге рачунополагатеља које он по прописима водити мора прегледа ће по једанпут у течају једног тромесечија контролор мјестни, кој ће на књигама одостоверења тог прегледања стављати.

§. 45. Средоточна контрола дјелствује при војеном министарству по средством контролног одјелења по прописаним правилима. Та средоточна контрола уверава се и истражује ону исправност која је у глави трећој про-

писана. Кад год министер за нужно нађе, он наређује, да му се достављају изводи књига рачуноводитеља ради упражнења средоточне контроле.

Како месна тако и ова контрола за сваку штету и недостатак јави ће дотичној власти с тим, које одговоран а што и по којим законим основима.

У обште средоточна и местна контрола, надлежна је да изиђе својој првој власти са тужбом (противу оштетитеља, како онде где је, тако и где није случај злоупотребења.

Према овоме власт ће тужбу у редован поступак узети.

§. 46 Спољашна контрола припада главној контроли у име вр'овног контролисања.

Глава трећа.

О књигама пописима и рачунима.

§. 47. Рачуноводство свију потрошени и претворени материјала, води ће се вако у дневним бележкама тако у дотичним рачунима подрепљеним са документима одоствореним.

§. 48. Сваки рачунополагатељ, дужан је заводити у своје књиге сва примања и издавања, претварања и трошења, кварења губитке фире, недостатке сувишке, и остатке свију поверени му материјала.

§. 49. На ту ујел установљене су књиге.

Ове књиге добија ће рачунополагатељи од министарства војеног штампане, листове јемствеником прошивене, подписом и печатом истог министерства утврђене, тако; да се ни један лист извући и место овога други потметути неможе. Но док се такве књиге неуведу, вреде оне које постоје и које се воде, по досадањем начину и пропису.

§. 50. Рок служења књига није ограничен трајањем

године дана. Те књиге могу више година служити но с тим, да се годишњи рачуни закључавају, па да се даље вођење продужава.

§. 51. Књиге рачунополагатељ закључаваће са концем сваке рачунске године. Све шта остаје по закљученом рачуну преноси се у примање надлежне партије идуће године. Кад су књиге већ закључене, никаква се у њима преиначења чинити несмеду. Поправљања која би се учинити имала било у примању било у издавању, извршиће се у књигама идуће године.

§. 52. С концем сваког тромесечија рачунополагатељ прави из свои књига тромесечне сумарне изводе о стању слагалишта за сваки род материјала.

§. 53. Ове сумарне изводе одостовераваће местни контролац, па ће се ти изводи надлежним путем спроводити војеном министеру у течају половине другог месеца после изтекшег тромесечија.

§. 54. Чим министеру приспеду тромесечни сумарни изводи о стању материјала одма ће се приступити њиовом прегледању и резултати овога дјела заводиће се постепено у особите књиге о примањама и издавањама за сваког рачуноводитеља понаособ отворене. Ова сравнења примања и издавања служе за контролисање сваког рачуноводитеља те да он буде при концу године задужен са оставшим материјалима.

§. 55. Пошто сви рачуни и изводи буду прегледани, они се заведу у главне изводе тако да се види обште издавање и примање по партијама сваког надлежательства као и остатак за кои рачунополагатељ остаје одговоран.

§. 56. На концу, сваке рачунске године рачунополагатељ склапа ће годишњи рачун у коме ће изложити укупна годишња примања и издавања.

§. 57. Овај рачун одостоверава ће местни контролор, па ће се по томе надлежним путем спроводити војеном министру у течају другог месеца наступивше рачунске године. Поред овога извода спроводи ће се и инвентар.

§. 58. Рачуне новчане годишње о руковању поједини струва, доставља ће министер главној контроли са свима документима. Једна копија обшти рекапитулација по §. 56. доставља ће се такође главној контроли, чим буду сви поједини рачуни послати.

§. 59. Онај рачунополагатељ кој у течају рачунске године, узроком аванзирања ил премештаја дужност своју другоме лицу предаје, дужан је највише за три месеца дана о свом руковању рачун положити и дужност предати.

§. 60. Кои рачуне и књиге замрси или у неред доведе, па за три месеца по наредби у ред недоведе, одредиће се друго лице које ће ствар уредити.

Рачунополагатељ дужан је уредитељу плату попутне и подвозне трошкове и дијурну сам платити.

Глава четврта.

О материјалима II. класе т. ј. о стварима сталног рода.

§. 61. Руковање са стварима сталног рода односи се на правитељствено покућство, које се наоди у министерским канцеларијама, у касарнама и свима прочим заведењама војеним као што су: машине, алати, орудија, справе, модели; за библиотеке, архиве лабораториуме и тиме подобна, на мапе и чертеже на све художествене и научне предмете.

§. 62. Држатељи у којему драго име ствари од друге класе, дужни су у добром стању те ствари обдржавати и показати.

§. 63. Дужни су такође заводити у нарочите књиге и то по начину министром прописаним, сва умножавања у том материјалу као и документе за сведочавање.

Ове промене држаће они свакад у преправности, да ји контролна власт прегледати може.

§. 64. На концу сваке године удешава се инвентар

стварји другој категорији принадлежећи, кој постои у свима заведењама која под војено министерство спадају.

§. 65. Свако годишњим инвентарима ствари друге категорије прилаже се сумарни извод контролном влашћу одостоверен и назначује: шта је постојало првог дана рачунске године, шта је приновљено или изгубљено у течају те године и најпосле шта постоји посљедњег дана те године означајући и новчану вредност свију остајући ствари. Ови инвентари сироводиће се надлежним путем војеном министру, најдаље за два месеца по закљученом рачуну.

Глава пета.

О споровима због каквоће, о вештачком прегледу кад се спор води о накнади.

§. 66. Спорови о каквоћи и штети могу бити :

а., Ако материјал не одговара стању оном, какво се води у књигама или у документима показује или по званичним датама зактева, или на број и меру неизлази.

б., Ако материјал није чуван и добро обдржан, па због тога није онакав какав треба даје.

в. Ако набављени материјал неодговара условима погодбе и мустрама.

§. 67. Био материал у властитости на расположењу војеном или набављен, но јошт редовно непримљен па према предходећем §. 66. родио би се спор између лица која једна другом дужност предају или власти, које набавку чини и набављача или најпосле између власти које рачун тражи, и оног који је по дужности одговоран, наређиваће се вештачки преглед или процена.

Вештачким прегледом и извиђава се доброта и каквоћа материјала. Вештаци ставиће своју радњу на протокол у ком ће разложити каквоћу добре и рђаве стране у сравнењу са оним какав се материјал зактева и какав треба даје.

§. 68. Кад се год спор заподене: стране које су у спору избираће, по вредности и потреби или по једног вештака а трећег за председника или обе по два вештака а петог за председника са оним својствама које поступањ судејски за грађанске парнице поставља.

§. 69. Власт која наређује овај преглед има право изкључити вештаке, против кој се закони узроци изкључења појаве, што може учинити и у самој сумњи, кад код ког приметити, да је присрастан или интересован.

Предавалац и прималац на кога може доцније одговор пасти, надлежни су да чине изјатија и приметбе. Но власт која преглед наређује може наредити споредни преглед од свои вешта људи, кои ће сврх изборног прегледа своје приметбе дати.

§. 70. Преглед кој остане у снаги веже обе стране и вештаци остају странама одговорни. На том основу никоме правитељство неможе одговарати, ако се набављени материјал по мњењу вештака одбаци као што нема право на накнаду од набављача кад метеријал по мњењу вештака прими.

§. 71. За одређивање штете над материјалом у обште, кои су на службеном употреблењу појединог лица или на руковању рачунополагатеља, поставља се ове мерило:

а, Првобитна вредност материјала узима се за основну и штета је онолика колико са израдом кошта, т. ј. пошто је купљена или за израдом и прерадом колико је вредила — коштала. — Ако је оправка исквареног материјала, узима се вредност оправке.

б., Од цене првобитне, онолико одпада вредности, колико је ствар употребом или стојањем могла од ове вредности изгубити. Зато

в., материјал ком је службени рок одређен и кој се војницима или другим при војски лицама преда на службено употреблење, ако није четвртину рока одслужио има вредност подпуну ако је четвртину одслужио ал не јошт подовину има вредност половине, ако је три трећине ал

јопшт није и последњу четврт има вредност четвртине а ако је и ову одслужио онда нема спора о штети; но

г., материјал метални, дрвени, кожни или такови кој је одређен на дуже и неодпредељено службено време па до ондашњим употреблењем није ништа од вредности изгубио, има вредност подпуну. Ако је употреблењем који предмет остарио али је за службу одређену употребљив као и нов има најмање половину вредности. Ако је који предмет искварен службом тако да се на одређену цел употребити неможе, остаје вредност метала дрвета или она у колико би се на друго што употребио или продао. Но метал има свагда металну вредност, макар метални предмет не био више способан за одређено употреблење.

§. 72. Вештачкој процени нема места, кад се материјал као нов и неупотребљив зактева, и кад му е цена позната као ни у случаима тачке а и в. §. предходећег, кад се поситивно зна, колико је првобитна вредност или колико који предмет службеном употребом од вредности изгубио према одређеном року.

§. 73. Исто тако нема места вештачкој процени кад је штета по основној вредности мања од 60 гроша чарш. Ове штете оцењују оне власти које су надлежне да ји решавају, држећи се цене коштању и основа напред изложени.

Напротив вештачком прегледу и процени има места за штете преко 60 гроша чарш. ако се она од узроковаатеља не би признавала или ако вредност не би била позната, или је позната но је употребом кварењем или нечувањем нешто од вредности материјал изгубио, што се по предходећим §§. неможе без вештака проценити.

Г л а в а ш е с т а

О расхоровању.

§. 74. Ако је материјал службени рок одслужио, а налази се по руковањем рачунополагатеља, или ако материјал постане неупотребљив са одређену цел, или се сам по себи без ичије кривице поквари рукујуће лице преставиће овостоаће власти која је надлежна за набавку истог материјала. На ово власт одредиће вештачки преглед, да се извиде и одцене узроци, зашто је материјал покварен, или оцени вредност и зашто може тај материјал најкорисније служити. Према овоме решиће се, да се таков материјал или отури, или прода или на што друго употреби.

§. 75. Материјал који се чиом кривицом поквари расхороваће се:

а., На основу решења оног старешине, који је надлежим, да коначно реши вопросе о накнади до 60 гр. чарш.

б., На основу решења судеће комисије која је надлежна, да решава спорове преко 60 до 3000 гр. чарш. и

в., На основу судски или контролни решења и пресуда.

§. 76. Наплаћена накнада, представља вредност у пропаћене ствари или оправке, што да се на свом месту прибележи.

Г л а в а с е д м а

О требовању упропашћеног или поквареног материјала и оправкама.

§. 78. Вопрос о накнади, не може обуставити, да се потребан материјал, за свакидашње службено употреблење неизда.

Зато кад се што упропасти, дотична власт или старешина обратиће се месту, од кога се такав материјал може одма добити са требовањем и власт ова требовање испуниће.

Том приликом саобштиће се тој власти како стоји питање о накнади, и одма или доцније поднеће јој решење ради расходања. Исто тако послаће јој и накнаду ако је досуђена и наплаћена.

(Тако од началника артил. управе требоваће се оружје и мунициони прибор а од магацина: обмундировке, профианта и т. д. што је потребно за подпуност спреме или редовне потребе.)

§. 79. Оправка извршиће се или од мајстора онде у месту или у војеним фабрикама.

Кад се год оправке требају, требоваће се и извршити начином, као кад се на место упропашћеног материјала други тражи.

§. 80. Исплата оправки такође несме чекати за впросом о накнади. Оправка ће се платити, па гдн узпоследује накнада, издатак учињени, тиме ће се поцунити.

Ф. № 5136.

У Београду 12. Нов. 1867. год.

Министер војени полковник

М. П. Блазнавац, с.р.

ПРАВИЛО.

На основу §. 10. закона о решавању спорова за накнаду штете у војним материјалима, министар војени за образовање судеће и касирајуће комисије издаје сљедујуће правило:

1. У гарнизонима београдском и Крагујевачком, образоваће гарнизонери судећу комисију из официра, по §. 3. закона о решавању спорова, и т. д:

Такође, началник артилериске управе образоваће из подручни стручни официра судећу комисију, кад учине штету у војним материјалима, званична лица или раденици њему подчињени.

2. Како гарнизонери тако и началник артилериске управе могу образовати судећу комисију под пресједавањем своим или наредити да се образује под пресједавањем другога.

3. За народне војнике и прикомандоване војнике из стојеће војске образоваће судећу комисију началници окружни (за Београд управитељ вароши Београда) под пресједовањем своим или помоћника или ког од срезски старешина (или члена управителства.)

Комисија ће се ова састојати из једног полицајног чиновника, једног лица од правничке струке био он грађански чиновник, јавни правозаступник или грађанин, и једног официра а гди овог нема узеће се командир баталиони или ескадрони или батерије како је гди могуће.

За деловоћу узимаће једног од судски или полицајни чиновника сходно §. 4. реченог закона.

За лице из судске струке обраћаће се началник и управител председнику дотичног суда кој ће лице назначити и у комисију упутити.

Председник биће најстарјипозванију члањ комисије.

4. да се неби оштетитељ сувишном трошку излагао, а и да би се судској комисији олакшало штету могу извидети дотичне полицајне или војене власти, које ће доказе са целим предметом поднети старешини надлежном за образовање судеће комисије. (види точку в. §. 1. закона.)

5. Касирајућа комисија за све спорове у редовном стању, образује се при министарству војеном из шефова одељења или други стручни официра под председавањем најстаријег. Овај председник биће по званју већи или бар раван председнику судеће комисије.

Дужност дјеловодитеља оправља ће судски комисар или друго које лице правничке струке.

6. У изванредно време судећу комисију образоваће командант бригаде или полубригаде онако како је овим правилом за гарнизонере прописано, а касирајућу комисију образоваће командант више бригада, од официра, чиновника и старешина своје команде према §. 7. са обзиром на §§. 3 и 4. дотичног закона.

7. Ако би питање, које треба решити, изискивало, да га стручни људи претресу или би потребовало вештачко познавање, предмета, председник како судеће тако и касирајуће комисије, на основу комисионог закључења може учинити предлог министру војеном, који ће према увиђавној и доказаној потреби, моћи наредити, да се друга комисија од стручни људи састави.

8. У сваком случају оригинална наредба или копија о образовању прикључиће се дотичном предмету, и комисија устроиће протокол свог првог састанка за сваки предмет и даљу радњу одма продужиће.

Овим правилом замењује се правило од 11. Маја т. год. Ф. №. 1362 које је издано било за образовање судеће и касирајуће комисије.

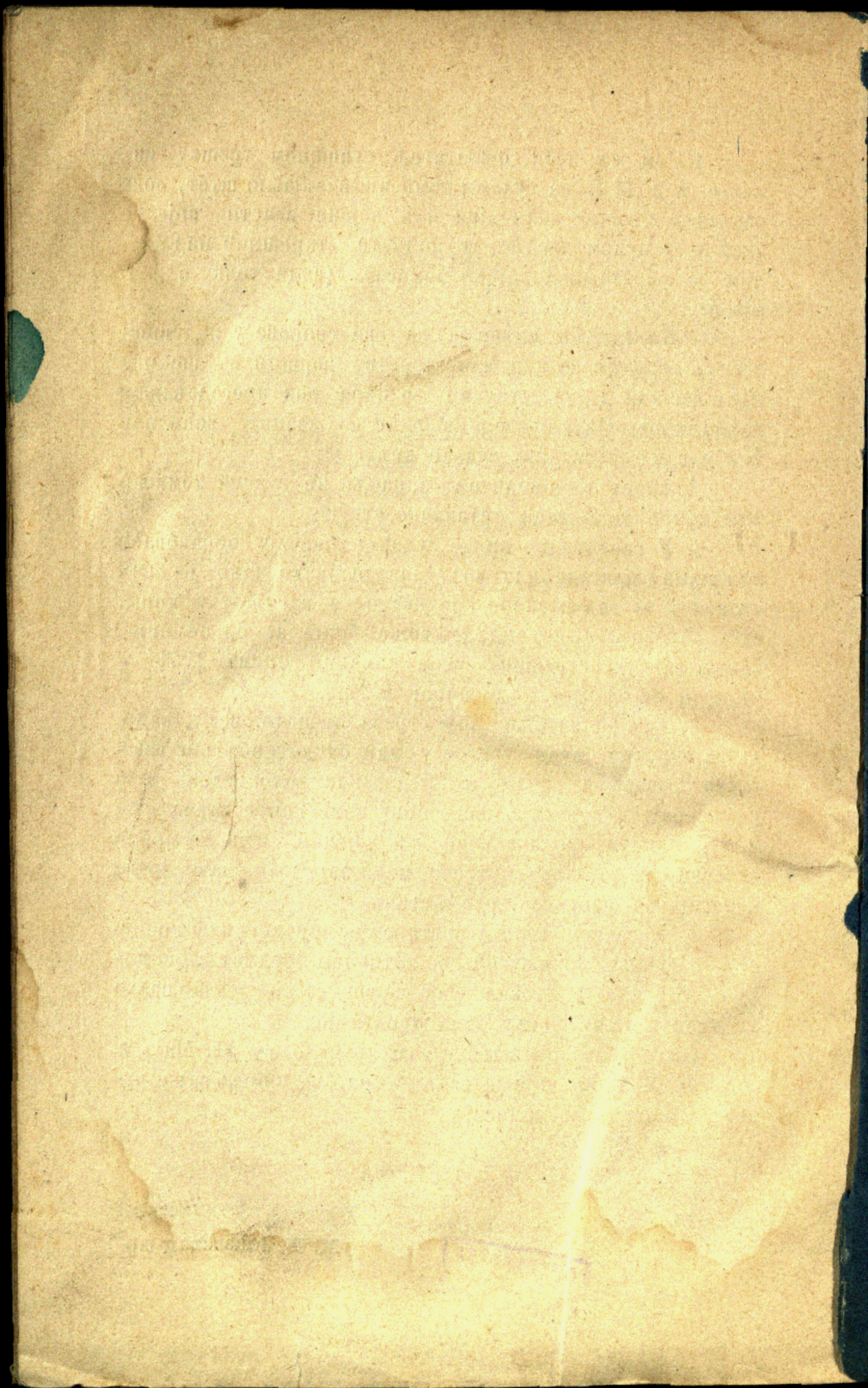
Ф. №. 1962.

У Београду 11. Маја 1867. год.

Министер војени полковник

М. П. Блазивац с.р

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

P 19 Ср II 303.1